

Тема 7. Правові засади участі спеціаліста-бухгалтера у розслідуванні господарських зловживань.

В юридичній практиці, особливо в сфері економічної злочинності, високий рівень фахових знань, пов'язаних з бухгалтерським обліком, товарознавством, технологією виробництва, економікою праці, податковим правом та іншими, є запорукою того, що зловживання будуть мати своє логічне завершення – правопорушники викриті та справи щодо скоєння ними злочинних дій представлені до суду. Юрист, навіть обізнаний з основами економічних знань, не може в повній мірі протистояти натиску економічної злочинності, яка сьогодні набуває новітніх форм та застосовує новітні технології шахрайства. Залучення до розслідувань та судових розглядів спеціалістів та експертів з конкретних спеціальностей визнається на сьогодні нагальною необхідністю.

Участь спеціаліста - бухгалтера у розслідуванні зловживань в практиці господарської діяльності є необхідною складовою формування доказової бази скоєного економічного злочину чи правопорушення. Спеціаліст-бухгалтер – це особа, що має фахову освіту, підтверджену відповідним атестатом, дипломом, має практичний досвід роботи і залучена для участі у проведенні слідчих і судових дій в якості помічника органів дізнання, слідства і суду.

При залученні спеціаліста-бухгалтера до слідчих і судових дій до такої особи ставляться дві вимоги :

- не бути зацікавленою в результатах розгляду справи;
- бути фахівцем, компетентною особою в галузі бухгалтерської справи, аудиту.

Наявність практичного досвіду роботи в галузі бухгалтерського обліку забезпечить слідство вагомими перевагами, адже розслідування справ, пов'язаних з економічними злочинами можна порівняти із змаганням знань між бухгалтером-підприємцем і бухгалтером-слідчим. Законодавством не обмежується коло слідчих дій, за якими слідчий може залучити помічника – спеціаліста-бухгалтера.

На практиці використання фахових знань спеціаліста - бухгалтера відбувається у таких формах:

- участь спеціаліста-бухгалтера у проведенні слідчих дій;
- участь спеціаліста-бухгалтера у проведенні ревізії фінансово-господарської діяльності, у зв'язку з порушенням кримінальної справи;
- участь спеціаліста-бухгалтера у проведенні судово-бухгалтерської експертизи.

Спеціаліст-бухгалтер залучається до вивчення бухгалтерської документації, її відновлення у разі часткового пошкодження або втрати, визначення напрямлення пошуку, виявлення прихованих слідів зловживань, надання допомоги слідчому, щодо вилучення необхідних бухгалтерських документів тощо. Враховуючи те, що на кожному підприємстві або установі бухгалтерські документи мають значний перелік, бухгалтер-спеціаліст зможе

зорієнтуватися в масі документації та визначити саме ті документи, що зацікавлять слідства та суд. Спеціаліст-бухгалтер, що має високий фаховий рівень на підставі вивчення бухгалтерських документів може з великою точністю визначити фінансово-економічне становище підприємства, що привернуло увагу правоохоронні органи. Практичний досвід спеціаліста-бухгалтера може зорієнтувати слідчу групу працювати у потрібному напрямку (вилучити саме ті документи, що містять необхідну інформацію, класифікувати вилучені документи по напрямках діяльності, об'єднати бухгалтерські документа по потокам господарської діяльності за ряд років, проаналізувати кореспонденцію рахунків, відібрати найбільш значимі для результату слідства документи або ж документи, що викликають сумнів тощо. Координовані дії слідчої групи та спеціаліста-бухгалтера, що орієнтується в масі документів бухгалтерського обліку забезпечить повне висвітлення, правдивість, обґрунтованість, швидке розслідування злочину.

До обставин, що підлягають доказуванню належать: винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення (наприклад, матеріально-відповідальної особи); форма вини; мотив і вина кримінального правопорушення; вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням; обставини, що впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення; обставини, що навпаки є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності.

Речовими доказами у вчинення кримінального правопорушення, які зберегли на собі сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального впровадження є гроші, цінності набуті кримінально протиправним шляхом; документи, якщо вони містять ознаки кримінального правопорушення.

В такому контексті документом є – спеціально створений, з метою збереження інформації, матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин скоєння кримінального правопорушення (наприклад, висновки ревізій, акти перевірок). З огляду на визначення до таких доказів можна віднести бухгалтерські документи складені у повній відповідності з вимогами законодавства.

Виходячи з методології бухгалтерського обліку будь-який злочин або правопорушення, що здійснене у сфері господарської діяльності, залишає по собі фінансовий слід, що можливо виявити при наявності високої кваліфікації бухгалтера-спеціаліста або експерта-фахівця.